

Náhrada škody, Věc/cena zvláštní obliby (o. z.) [Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)]

[§ 2969 odst. 2 o. z.](#)

Poškození věci ze svévole nebo škodolibosti podle [§ 2969 odst. 2 o. z.](#) je založeno na úmyslném počínání škůdce. Jeho úmysl musí mít zvýšenou intenzitu, která se projevuje buď zcela neopodstatněným zásahem do práv poškozeného, spojeným zpravidla s potěšením či radostí ze škodního počínání samotného nebo se zjevnou neúctou k cizím právům (svévole), či zaměřením škodního počínání právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na specifický majetek, což je typicky spojeno s potěšením škůdce, že se tím nepříjemně dotkl konkrétního poškozeného (škodolibost).

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2018, sp. zn. 25 Cdo 992/2018, ECLI:CZ:NS:2018:25.CDO.992.2018.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti výroku rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 9. 2017, sp. zn. 20 Co 254/2017, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně; jinak dovolání odmítl.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Hodoníně rozsudkem ze dne 15. 11. 2016, č. j. 14 C 262/2015--172, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 25 000 Kč s příslušenstvím, zamítl žalobu o zaplacení částky 475 000 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Žalovaná částka 500 000 Kč představuje cenu zvláštní obliby za pokácení a poškození stromů na zahradě žalobce. Soud vycházel ze zjištění, že žalovaný vnikl ve dnech 4. a 5. 3. 2015 na pozemek žalobce bez jeho souhlasu, zde pokácel tři stromy rostoucí v těsné blízkosti budov žalovaného a ořezal větve ořešáku, hrušně a jabloně. Hrušni žalovaný uřízl i větve, na níž se oběsil přítel žalobce a pod níž byl instalován náhrobek. Již před touto událostí jednala rodina žalovaného se žalobcem o odstranění větví, které zasahovaly nad nemovitost žalovaného, žalovaný žádal o povolení ke kácení dřevin Městský úřad XY, který mu sdělil, že jejich odstranění může provést jen vlastník. Žalovaný byl za tento čin trestním příkazem Okresního soudu v Hodoníně shledán vinným ze spáchání přečinu porušování domovní svobody a poškození cizí věci a byla mu uložena povinnost nahradit škodu ve výši 48 610 Kč. Soud posoudil nárok žalobce podle [§ 2969 zákona č. 89/2012 Sb.](#), občanský zákoník (dále jen „o. z.“), posuzoval, zda jednání žalobce nese znaky svévole či škodolibosti, a dospěl k závěru, že jeho jednání lze hodnotit jako svévolné, že však výjimečný vztah k poškozené věci lze shledat pouze u poškozené hrušně, tento strom žalobce svým způsobem uctívá, upravil jej do podoby pietního místa. V této části shledal soud žalobu důvodnou a přiznal žalobci cenu zvláštní obliby za poškozenou hrušně ve výši 25 000 Kč.

2. K odvolání žalovaného Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 26. 9. 2017, č. j. 20 Co 254/2017-242, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé a ve výroku o náhradě nákladů řízení potvrdil, ve vyhovujícím výroku jej změnil a žalobu o zaplacení 25 000 Kč s příslušenstvím zamítl a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Vyrožil pojmy „svévole“ a „škodolibost“ s tím, že je na poškozeném, aby prokázal nejen úmyslné počínání škůdce, nýbrž i jeho zvýšenou intenzitu. Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně dospěl k závěru, že daný skutek nebyl činěn ze škodolibosti ani ze svévole. Nejednalo se o zcela neopodstatněný zásah do práv poškozeného spojený s potěšením ze škodného jednání nebo se zjevnou neúctou k cizím právům a jednání nebylo ani zaměřeno právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na jeho majetek. Jednalo se o dlouhodobý sousedský spor, žalovaný se neadekvátním způsobem snažil brát za svoje tvrzená práva a zamezit stromům na pozemku žalobce, aby pronikaly na pozemek žalovaného nebo ohrožovaly stav jeho nemovitostí.

II. Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v jeho potvrzujícím i měnícím výroku o věci samé napadl žalobce dovoláním z důvodu nesprávného právního posouzení otázky, která dosud nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu řešena. Za dosud neřešenou považoval otázku aplikace [§ 2969 odst. 2 o. z.](#), tj. jaké jsou předpoklady náhrady ceny zvláštní obliby. Soud podle názoru žalobce nesprávně uzavřel, že musí být splněny obě podmínky současně, tedy jednání ze svévole a škodolibosti, dále nesprávně vyložil pojem svévole. Jednal-li žalovaný mimo rámec [§ 1016 odst. 2 o. z.](#), který mu umožňuje šetrně odstranit kořeny a větve stromů přesahujících na jeho pozemek, pak jednal svévolně. Dovolatel odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 4546/2009](#) s tím, že napadené rozhodnutí je s uváděným rozhodnutím rozporné. Navrhl, aby odvolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, případně aby též zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně.

III. Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud posoudil dovolání, vzhledem k datu napadeného rozhodnutí, podle [občanského soudního řádu](#) ve znění účinném do 29. 9. 2017 (čl. II bod 2 zákona č. [296/2017 Sb.](#) – dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací ([§ 10a o. s. ř.](#)) shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení ([§ 240 odst. 1 o. s. ř.](#)) s právníkem vzděláním ([§ 241 odst. 2 písm. a\) o. s. ř.](#)), a je proti potvrzujícímu výroku rozsudku přípustné ([§ 237 o. s. ř.](#)) pro řešení otázky podmínek náhrady ceny zvláštní obliby podle [§ 2969 odst. 2 o. z.](#), neboť tato otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi odvolacího soudu řešena.

IV. Důvodnost dovolání

5. Nesprávné právní posouzení věci ([§ 241a odst. 1 o. s. ř.](#)) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil

podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

6. Podle [§ 2969 odst. 1 o. z.](#) při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

7. Podle odst. 2 tohoto ustanovení poškodil-li škůdce věc ze svévolje nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.

8. Z důvodové zprávy k § 2951 až 2971 vyplývá (byť důvodová zpráva může být toliko doplňujícím vodítkem při interpretaci právních norem, protože rozhodující je výklad textu a účelu zákona), že „ustanovení o povinnosti škůdce nahradit cenu zvláštní obliby, způsobil-li škodu ze svévolje či škodolibosti, přejímá dikci [§ 1331 obecného občanského zákoníku](#) a § 1172 vládního návrhu československého občanského zákoníku z roku 1937. Svévolje i škodolibost jsou kvalifikované případy vystupňovaného úmyslu. Svévolje směřuje k samotnému způsobení škody, škodolibost směřuje k osobě poškozeného. V prvním případě má škůdce potěšení z toho, že škodí (srov. DITTRICH, R., TADES, H. et al. Das Allgemeine bürgerliche Gesetzbuch. 1. vydání. Wien: Manz, 1994, s. 1918), aniž mu zpravidla vznikne jiný prospěch; osoba poškozeného je přítom škůdci lhostejná. V druhém případě škůdce má potěšení z toho, že působí škodu právě určité osobě, protože má zájem pokořit ji nebo jí jinak ublížit. Ze svévolje škodí např. ten, kdo poškrábe lak aut parkujících na parkovišti. Ze škodolibosti škodí např. ten, kdo zlomí na cizím pozemku strom, o kterém ví, že je vlastník zasadil při narození syna a léta jej s láskou pěstuje.“ Dále důvodová zpráva vysvětluje, co se rozumí cenou zvláštní obliby. „Cenou zvláštní obliby (pretium affectionis) je mimořádná cena, při které se zohledňují i nemajetkové aspekty, zvláště pak osobní vztah poškozeného k věci. Zničí-li někdo schválně jinému jedinou fotografii jeho mrtvé matky nebo zničí-li knihu opatřenou podrobnými autorskými poznámkami pro další vydání se záměrem připravit autora o výsledek jeho několikaměsíční práce apod., pak nelze škodu nahradit peněžitým ekvivalentem odpovídajícím obvyklé ceně, protože náhradou za zničené nelze opatřit novou věc. Z toho důvodu je namístě, aby náhrada plnila vedle reparační funkce i funkci satisfakční. Vzhledem k tomu se cena zvláštní obliby určí obdobným postupem, jakým se určuje výše satisfakčních plnění za újmy ryze nemajetkové: výši určí a zdůvodní poškozený, a nepřistoupí-li na ni škůdce, popřípadě nedosáhnou-li strany narovnání, rozhodne o výši ceny zvláštní obliby soud.“

9. Podle [§ 1331 obecného zákoníku občanského z roku 1811](#), z něhož současná právní úprava vychází, je-li někdo poškozen na svém jmění úmyslně nebo patrnou nedbalostí jiného; je oprávněn žádati také ušlý zisk, a byla-li škoda způsobena činem, zakázaným [trestním zákonem](#), nebo ze svévolje a škodolibosti, cenu zvláštní záliby.

10. Pojmy svévolje a škodolibosti užitě v [§ 1331 o. z.](#) o. byly vykládány tak, že ze svévolje jedná ten, kdo bezúčelně druhého poškozuje z důvodu, že mu to působí potěšení. Svévolje je tu při radosti nad škodným jednáním a jeho bezprostředních následcích samých, aniž škůdce myslí na následky další. Škodolibě jedná ten, kdo pocituje rozkoš z nepřijemného pocitu vyvolaného u poškozeného škodlivým jednáním [srov. ROUČEK, F., SEDLÁČEK, J. a kol. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému. Díl pátý (§§ 1090 až 1341). Praha 1937, Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart v Praze, s. 948, body 5–6]. Není žádného důvodu totožné pojmy, užitě v [§ 2969 odst. 2 o. z.](#), vykládat odlišně. Počinání škůdce podle [§ 2969 odst. 2 o. z.](#) musí být úmyslné a jeho úmysl musí mít ještě zvýšenou intenzitu, která se projevuje buď zcela neopodstatněným zásahem do práv poškozeného, spojeným zpravidla s potěšením či s radostí ze škodního jednání samotného, nebo se zjevnou neúctou k cizím právům (svévolje), či zaměřením škodního počinání právě proti poškozenému s cílem ublížit mu prostřednictvím útoku na specifický majetek (škodolibost), pro které je typické potěšení škůdce z toho, že se tím nepřijemně dotkl konkrétního poškozeného (shodně viz MELZER, F. in Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 1085, bod 3, BEZOUŠKA, P. in Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1750, bod VII). Je pak na poškozeném, aby prokázal nejen úmyslné počinání škůdce, nýbrž i tuto jeho zvýšenou intenzitu.

11. Jak vyplývá již z [obecného zákoníku občanského](#), pojmy svévolje a jednání zakázané [trestním zákonem](#) nebyly totožné a ani podle současné právní úpravy nelze dovozovat, že dopustil-li se škůdce svým jednáním přečinu či zločinu, jednal ze svévolje. Stejně tak nelze dovozovat, že překročil-li někdo své oprávnění vyplývající z [§ 1016 odst. 2 o. z.](#) (podle nějž neučiní-li to vlastník v přiměřené době poté, co ho o to soused požádal, smí soused šetrným způsobem a ve vhodné roční době odstranit kořeny nebo větve stromu přesahující na jeho pozemek, působí-li mu to škodu nebo jiné obtíže převyšující zájem na nedotčeném zachování stromu. Jemu také náleží, co z odstraněných kořenů a větví získá), je jeho jednání vždy svévolným. Poškození věci ze svévolje a protiprávní jednání rovněž nelze stavět naroveň. U poškození věci ze svévolje se musí jednat o úmyslný a zcela neopodstatněný zásah do práv poškozeného, tj. bez jakéhokoliv důvodu, kdy cílem jednajícího je pouze poškodit věc buď pro vlastní potěšení, nebo s naprostou lhostejností, bez jakékoli úcty k právům jiných osob.

12. Z toho, co bylo výše řečeno, vyplývá, že odvolací soud vyložil pojmy svévolje a škodolibost správně, vycházel též z důvodové zprávy k [občanskému zákoníku](#), a dovolací soud souhlasil se závěrem odvolacího soudu, že jednání žalovaného znaky svévolje ani škodolibosti nenaplní, pokud základem jeho jednání byl dlouhodobě neřešený sousedský spor o odstranění větví či stromů přesahujících hranici pozemku žalobce a zasahujících k žalovanému, jemuž působily škodu na nemovitosti. Žalovaný se i pokusil získat povolení ke kácení těchto stromů na tamním úřadu. O odstranění přesahujících větví rodina žalovaného se žalobcem jednala. Jednání žalovaného tudíž nelze kvalifikovat jako zcela bezúčelné, ani nemělo za cíl ublížit žalobci. Nic takového ze zjištěného skutkového stavu neplyne (příčemž zjištěný skutkový stav dovolacímu přezkumu nepodléhá).

13. Brojí-li žalobce proti tomu, že cenu zvláštní obliby lze poškozenému přiznat jen za splnění obou předpokladů společně, tj. škůdce musí poškodit věc ze svévolje a škodolibosti, pak takový závěr odvolací soud ve svém rozhodnutí neučinil, z [§ 2969 o. z.](#) i z napadeného rozhodnutí plyne zcela jasně, že se jedná o alternativní předpoklady, tedy o poškození věci buď ze svévolje, nebo ze škodolibosti.

14. Odkazoval-li dovolatel na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 4546/2009](#), závěry uvedeného rozhodnutí na projednávanou věc vůbec nedopadají, neboť řeší zcela jinou otázku, a to odtah vozidla a povinnost vrátit jej po odpadnutí překážky zpět na místo. Dovolací soud v tomto rozhodnutí označil jednání Správy služeb hl. m. P. za svévolné, pokud držela po úklidu komunikace vozidlo bezdůvodně dále odstraněné z komunikace. Použití pojmu svévolje v odkazovaném rozhodnutí nijak neodporuje výkladu tohoto pojmu provedenému výše. Navíc byl tento pojem použit za jiného právního stavu, při aplikaci právní úpravy účinné do 31. 12. 2013.

15. Z uvedeného vyplývá, že odvolací soud správně dovedl nedostatek předpokladů vzniku povinnosti škůdce hradit poškozenému kromě obvyklé ceny poškozené věci ještě cenu zvláštní obliby ve smyslu [§ 2969 odst. 2 o. z.](#) Dovolací důvod podle [§ 241a odst. 1 o. s. ř.](#), tedy není naplněn, Nejvyšší soud proto dovolání žalobce proti potvrzujícímu výroku napadeného rozsudku jako nedůvodné podle [§ 243d odst. 1 písm. a\) o. s. ř.](#) zamítl.